

گزینش تیزهوش در قبل و بعد از انقلاب (۱)

جواد اژه‌ای

جهت سال تحصیلی ۷۷-۱۳۷۶، داوطلبان ورود به مراکز آموزشی «سمپاد» به ۱۶۵۹۵۸ دانش‌آموز ممتاز رسید که از میان این تعداد داوطلب ۸۹۶۸ نفر در مرحله اول گزینش و از این عده ۴۸۰۰ نفر به ۸۳ مدرسه راهنمایی تحصیلی در ۴۱ شهر راه می‌یابند. هر چند میانگین شانس قبولی از هر ۳۴/۶ نفر یک نفر است ولی انبوه داوطلبان، رقابت فشرده و تفاوت شانس کم قبولی در تهران و شهرهای بزرگ نسبت به شهرهای کوچکتر (در "تهران" از هر ۱۰۰ نفر یک نفر در "شهری" از هر ۸۱ نفر یک نفر، در "کرج" از هر ۷۵ نفر یک نفر، در "اسلامشهر" از هر ۵۶ نفر یک نفر، در "مشهد" از هر ۵۲ نفر یک نفر در مقابل در "لار" از هر ۶ نفر یک نفر، در "بجنورد"، "سبزوار"، "بیرجند"، "ایلام" و "بوشهر" از حدود هر ۹ نفر یک نفر شانس قبولی دارند) انگیزه حضور در کلاسهای تقویتی را در بخش مرفه شهرها تقویت نمود. جهت کاهش شانس از قبل چنین تقویتی، "دو مرحله‌ای کردن" سراسری آزمون و در شهرهای بزرگ آزمون ضمیمه در مرحله دوم اندیشیده شد. در این نوشتار سعی می‌شود برای اولین بار در محدوده اطلاعاتی که موجود بوده است به شکل جامعی به تاریخچه گزینش تیزهوش قبل از انقلاب، شکل‌گیری سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان، روند آن بعد از انقلاب و ضرورت دو مرحله‌ای نمودن این گزینش اشاره شود.

○ ○ ○ ○ ○

□ تاریخچه پذیرش تیزهوشان:

دبستان «هشدار» اولین دبستان تیزهوش بود که در منطقه ۶ کنونی آموزش و پرورش تهران در سال تحصیلی ۴۷-۱۳۴۶ در چهار پایه تحصیلی ابتدایی با ۱۴ دانش‌آموز

دختر و ۶ دانش آموز پسر در چهار کلاس - پایه اول ۵ نفر، پایه دوم ۴ نفر، پایه چهارم ۳ نفر و پایه پنجم ۸ نفر - به صورت مختلط تشکیل گردید. این مرکز در سال تحصیلی بعد (۴۷-۴۸) با ۵ کلاس و در سه پایه تحصیلی - اول ابتدایی ۵۸ دانش آموز (۲۶ دختر و ۳۲ پسر با ۲ کلاس ویژه و یک کلاس معمولی) دوم ابتدایی با ۶ نفر (۴ دختر و ۲ پسر) و سوم ابتدایی با ۱۴ نفر (۸ دختر و ۶ پسر)، جمعاً با ۷۸ دانش آموز، کارش را ادامه داد. اینکه وضعیت دانش آموزان پایه چهارم سال قبل به چه صورتی درآمده است، مشخص نیست، آنچه مسلم است علاوه بر انتقال آنها به مدارس عادی در پایه های دوم و سوم، حذف و گزینش جدیدی باید صورت گرفته باشد. چون جمع ۵ نفر پایه اول به ۶ نفر افزایش یافته ولی ۲ دختر سال قبل ۴ نفر شده اند و ۳ پسر آن سال ۲ نفر.



- در سال ۱۳۴۷ «اداره کل امور کودکان و دانش آموزان استثنایی» در وزارت آموزش و پرورش تأسیس گردید.
- در سال ۱۳۴۸ اولین مدرسه استعدادهای درخشان بنام «مرکز آموزش کودکان تیزهوش» و تحت نظارت اداره کل فوق، کار خویش را آغاز نمود.
- در این سال با جایگزین شدن این مرکز آموزشی، از کودکان تا پایه چهارم ابتدایی جمعاً ۹۴ دانش آموز - ۳۹ دختر و ۵۵ پسر - در ۷ کلاس که از ۵ تا ۱۹ دانش آموز متغیر بودند، مشغول تحصیل شدند.
- در سال تحصیلی ۵۰-۱۳۴۹ با تغییر نام کودکان به «آمادگی» و گزینش جدید و حذف تعدادی از دانش آموزان قبلی، مرکز در پنج پایه ابتدایی به اضافه آمادگی، جمعاً ۱۰۷ دانش آموز - ۳۵ دختر و ۷۲ پسر - در ۹ کلاس داشت. در این سال شاید ظاهر افزایش از ۹۶ به ۱۰۷ نفر نسبت به سال قبل، بیانگر افزوده شدن ۱۱ نفر جدید باشد ولی تغییرات در تعداد دختران و پسران هر پایه و در مجموع، حکایت از یک جابجایی گسترده دارد. مثلاً تعداد دانش آموزان پایه دوم ابتدایی ۳۹ نفر، یعنی معادل، همین تعداد در سال قبل است ولی وقتی به تفکیک جنسیت دانش آموزان دقت می شود ۱۱

دختر سال قبل به ۶ نفر کاهش یافته است و ۲۷ پسر به ۳۳ نفر افزایش. که مشخص نیست چند نفر از دانش آموزانی که به پایه دوم این مرکز راه یافته‌اند از سال قبل هستند این در صورتی است که جابجایی دیگری صورت نگرفته باشد - که این امر غیر محتمل بنظر می‌رسد - با وجود این ۳۹ درصد تغییرات قطعی است و این امر می‌رساند که گزینش کنندگان در همان سال اول به خطای خود - حداقل به میزان ۳۹ درصد گزینش شدگان - پی برده‌اند.

این تصحیح خطای گزینشی، در تمام پایه‌ها، به وضوح دیده می‌شود. به طوری که ۳۷ دانش آموز پایه دوم سال قبل به ۲۷ دانش آموز در این سال تقلیل یافته‌اند - یعنی به صورت قطعی ۲۹ درصد ریزش برای یکسال دیگر - باز با این فرض که جابجایی‌های دیگری صورت نگرفته باشد - اتفاق افتاده است.

● در سال ۵۱-۱۳۵۰ کلاس "آمادگی" حذف شده است و بجای ۱۰ نفر سال قبل با حذف و پذیرش جدید، ۲۹ نفر برای پایه اول، ۶ نفر افزایش در پایه دوم، ۶ نفر کاهش در پایه سوم و ۴ نفر افزایش در هر یک از پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی جمعاً با حذف آمادگی - ۱۳۰ دانش آموز، ۵۱ دختر و ۷۹ پسر - در ۸ کلاس مشغول تحصیل بوده‌اند. این تغییرات باز نشان می‌دهد که گزینش شدگان مطلوب نبوده‌اند و بایستی با انتقال به مدارس دیگر و یا جذب دانش آموز جدید کلاسها را تنظیم مجدد نمایند.

● در سال تحصیلی ۵۲-۱۳۵۱ باز بدون کلاس آمادگی و با حذف و پذیرش جدید تعداد دانش آموزان جمعاً به ۱۷۷ نفر - ۶۹ دختر و ۱۰۸ پسر - در ۷ کلاس مختلط در ابتدائی می‌رسد و برای اولین ۱۵ نفر - ۷ دختر و ۸ پسر - جهت پایه اول راهنمایی گزینش می‌شوند. در تمام پایه‌ها بجز اول ابتدایی تعداد دانش آموزان دختر کمتر از دانش آموزان پسر می‌باشد.

● در سال ۵۳-۱۳۵۲ مجدداً ۹ نفر در "آمادگی" پذیرفته می‌شوند و از ۳۸ نفر پنجم ابتدایی ۱۷ نفر - ۹ دختر و ۸ پسر - در ارقام پایه اول راهنمایی ملاحظه می‌شوند. سه نفر در پایه دوم راهنمایی نسبت به سال قبل کاهش پیدا می‌کند و همانگونه که اشاره شد تغییرات مبین انتقال به مدارس عادی و پذیرش جدید یا حداقل حذف عده‌ای

جدول شماره ۱ - پایه‌های تحصیلی و تعداد دانش آموزان دختر و پسر که طی سالهای ۴۶-۴۷ تا ۵۸-۵۷ در مراکز کودکان تیز هوش، آموزش دیده‌اند.

پایه تحصیلی		سال تحصیلی											
		۴۶-۴۷	۴۷-۴۸	۴۸-۴۹	۴۹-۵۰	۵۰-۵۱	۵۱-۵۲	۵۲-۵۳	۵۳-۵۴	۵۴-۵۵	۵۵-۵۶	۵۶-۵۷	۵۷-۵۸
آمادگی	دختر	۰	۰	۵	۶	۰	۲	۵	۰	۰	۰	۰	۰
	پسر	۰	۰	۳	۴	۰	۷	۶	۰	۰	۰	۰	۰
ابتدائیی	اول	دختر	۲	۲۶	۱۰	۵	۱۷	۱۹	۵	۱۵	۱۱	۱۳	۰
		پسر	۳	۳۲	۲۷	۱۳	۱۲	۱۰	۱۵	۱۷	۱۲	۸	۰
	دوم	دختر	۳	۴	۱۷	۶	۸	۱۴	۱۷	۲۴	۹	۱۷	۱۵
		پسر	۱	۲	۲۱	۳۳	۱۶	۱۶	۱۴	۱۹	۱۵	۱۶	۱۵
	سوم	دختر	۰	۸	۳	۱۳	۷	۱۱	۱۶	۱۸	۱۱	۱۷	۱۷
		پسر	۰	۶	۳	۱۴	۲۸	۱۶	۱۴	۱۳	۱۹	۱۳	۱۴
	چهارم	دختر	۱	۰	۴	۲	۱۵	۵	۱۲	۱۷	۱۷	۲۶	۱۸
		پسر	۲	۰	۱	۵	۱۶	۳۳	۱۵	۱۴	۱۴	۱۷	۶
	پنجم	دختر	۸	۰	۰	۳	۴	۱۵	۱۴	۱۲	۱۷	۱۷	۲۵
		پسر	۰	۰	۰	۳	۷	۲۲	۲۰	۱۶	۱۵	۱۳	۱۷
راهنمایی تحصیلی	اول	دختر	۰	۰	۰	۰	۷	۹	۹	۱۵	۱۴	۱۴	۱۹
		پسر	۰	۰	۰	۰	۸	۸	۲۰	۲۰	۱۱	۷	۶
	دوم	دختر	۰	۰	۰	۰	۰	۶	۱۱	۹	۱۴	۱۴	۱۱
		پسر	۰	۰	۰	۰	۰	۶	۸	۱۸	۹	۷	۶
	سوم	دختر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶	۱۲	۷	۱۳	۱۱
		پسر	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷	۹	۱۹	۹	۷
جمع		۲۰	۷۸	۹۴	۱۰۷	۱۳۰	۱۷۷	۱۸۹	۲۲۵	۲۳۷	۲۲۹	۲۱۲	۶۰

دانش آموز در تمام پایه‌هاست. جمع دانش آموزان این مرکز در آمادگی ۹ نفر، در ابتدایی، ۱۵۱ نفر - ۷۸ دختر و ۷۳ پسر - در ۷ کلاس است و تا ۳۱ نفر در یک کلاس تحصیل می‌کرده‌اند. دانش آموزان دو پایه اول و دوم راهنمایی نیز ۲۹ نفر ۱۵ دختر و ۱۴ پسر در دو کلاس هستند.

● در سال ۱۳۵۳-۵۴ کلاس آمادگی، دوره کامل ابتدایی و راهنمایی تحصیلی در ۱۰ کلاس جمعاً ۲۲۵ نفر - ۱۰۷ دختر و ۱۱۸ پسر - با تغییرات و دگرگونیهای سالیانه دیده می‌شود با یک یا دو نفر افزایش می‌توان نتیجه گرفت که پذیرش جدید و انتقال به مدارس عادی در این سال نیز تکرار شده است.

● در سال تحصیلی ۱۳۵۷-۵۸ با توجه به آماری که از دانش آموزان «مرکز کودکان تیزهوش» در دست است یکباره مقطع ابتدایی حذف و صرفاً مقطع راهنمایی تحصیلی در این مدرسه دایر مانده است. کلاسها بین ۱۷ تا ۲۵ نفر دانش آموز را به صورت مختلط داشته‌اند. در سالهای قبل (یعنی ۵۴-۵۵ تا ۵۶-۵۷) در دبستان و راهنمایی تحصیلی به ترتیب ۲۳۷، ۲۲۹ و ۲۱۲ دانش آموز مشغول تحصیل بوده‌اند. "جدول شماره ۱" به تفکیک جنس و پایه تحصیلی، تعداد دانش آموزان تیزهوش را در این سالها نشان می‌دهد.



قبل از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و براساس اهدافی تعیین شده «سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان» جدا از نظام آموزش عمومی کشور از سال ۱۳۵۵ شکل گرفت.

جدول شماره ۲- تعداد دانش آموز گزینش شده در سالهای ۵۶-۵۵ تا ۵۸-۵۷

سال	تهران	کرمان	مشهد	جمع
۱۳۵۵-۵۶	۲۷۴	۳۱	-	۳۰۵
۱۳۵۶-۵۷	۲۸۳	۴۶	-	۳۲۹
۱۳۵۷-۵۸	۲۱۹	۲۳	۶۱	۳۰۳

این سازمان زیر نظر هیئت امنایی تشکیل شده بود که حتی وزیر آموزش و پرورش جزو آن نبود. اهداف خاص، هدایت بر اساس آن اهداف، همراه با جدایی کامل از نظام آموزش عمومی کشور و مختلط بودن بود.

«مرکز آموزشی الوند» در میدان آرژانتین در سال ۱۳۵۵ اولین مرکزی بود که در قالب این سازمان به این امر اختصاص یافت. در سال ۱۳۵۶ دانش‌آموزان گزینش شده مناطق جنوبی و شرق تهران در مرکز «تهرانپارس» و مناطق شمالی و غربی تهران در مرکز «الوند» مشغول تحصیل بودند. در سال ۱۳۵۷ مرکز «بریانک» هم به این مجموعه اضافه شد. تعداد گزینش‌شدگان در این سه سال برای تهران به ترتیب ۲۷۴، ۲۸۳ و ۲۱۹ دختر و پسر بود.

همزمان از سال ۱۳۵۵ در شهر «کرمان» نیز به ترتیب ۳۱، ۴۶ و ۲۳ دانش‌آموز و در سال ۱۳۵۷ در شهر «مشهد» ۶۱ دانش‌آموز گزینش شدند. بدین ترتیب دانش‌آموزانیکه در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی ایران براساس اهداف تعیین شده در سه پایه تحصیلی اول تا سوم راهنمایی مشغول تحصیل بودند ۹۳۸ دانش‌آموز دختر و پسر در ۵ مدرسه مختلط در تهران، کرمان و مشهد را شامل می‌شدند.